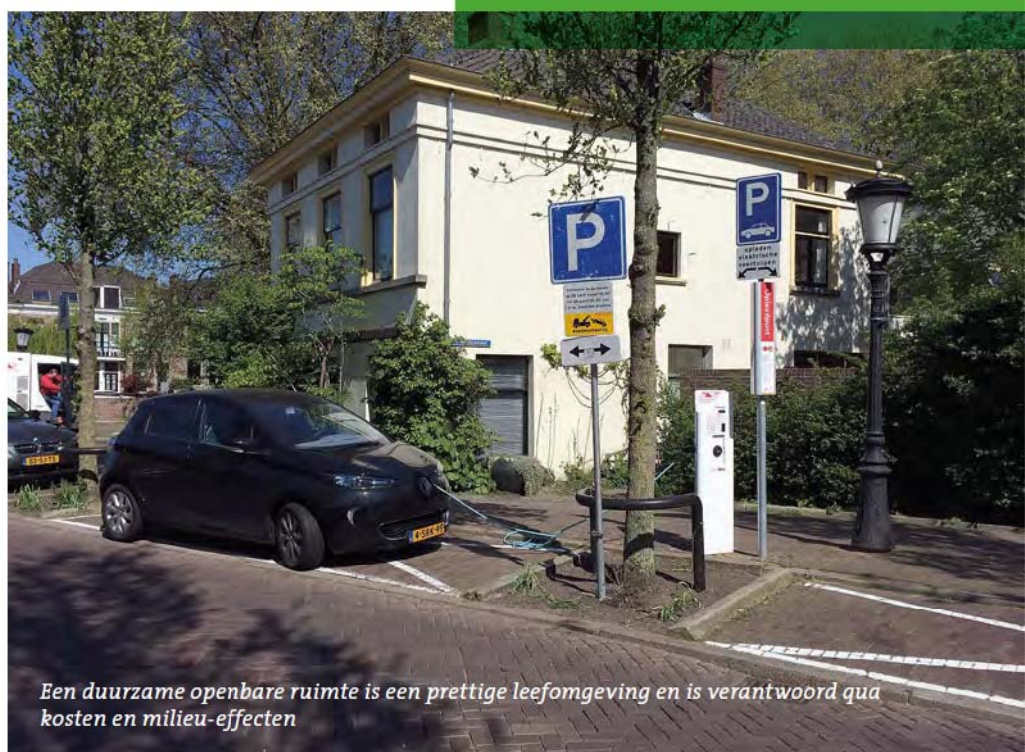

Duurzaam beheer in vijf stappen

Drs. Lex Stax (info@publicspaceinfo.nl) is directeur van het OmgevingsAtelier. Tevens is hij initiatiefnemer en redacteur van de website www.publicspaceinfo.nl. Deze website bevat onafhankelijke informatie over leefomgeving, duurzaamheid en openbare ruimte.

In de openbare ruimte kunnen overheden laten zien dat duurzaamheid niet alleen kán, maar ook meerwaarde oplevert. Om daadwerkelijk meters te maken is wel een samenhangende aanpak nodig, gebaseerd op samenwerking, kennisdelen en over grenzen kijken. Plus de wil om zo duurzaam mogelijk te zijn.

De openbare ruimte is bijna overal, denk aan parken, wegen, verlichting, openbare gebouwen, speelterreinen, sportvelden en parkeerterreinen. Bij elkaar opgeteld een gigantisch oppervlak in iedere gemeente. Daarom hebben ogenschijnlijk kleine stapjes grote impact. Juist maatregelen in de openbare ruimte vormen een prachtige communicatiespiegel om bewoners en ondernemers te inspireren om ook de mouwen op te stropen.

Integrale benadering

Tegenwoordig denkt vrijwel iedere overheid bij projecten in de openbare ruimte eigenlijk al aan duurzaamheid. Prima. Zo is het plaatsen van led-lampjes in de openbare verlichting nuttig om energie te besparen. En om ecologische redenen wordt onkruidbestrijding niet meer met chemicaliën gedaan. Heel nuttig natuurlijk. Enkel gaan

deze voorbeelden niet over duurzaamheid in integrale zin, maar betreft het op zichzelf staande maatregelen.

Duurzaamheid is meer. De triple P-benadering geeft hiertoe handvatten, zie

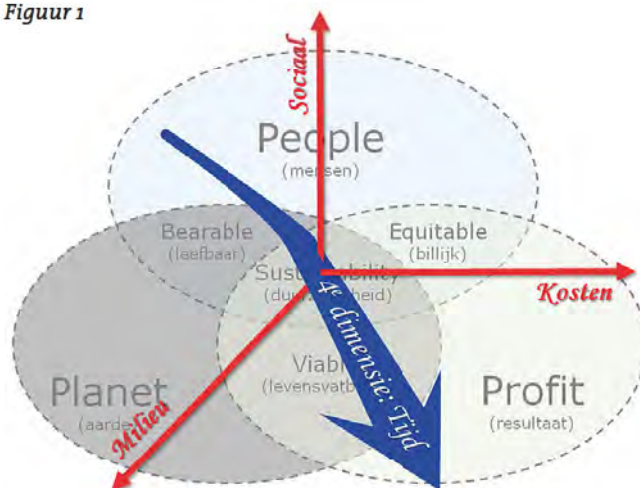
figuur 1. In rood zijn drie assen geplaatst. Dat is de letterlijke vertaling van People, Planet, Profit. Mogelijkheden ten aanzien van de drie P's moeten worden meegenomen in alle fasen: het beleid, het ontwerp, de uitvoering, het beheer, verwijderen/herinrichten.

De blauwe pijl is de factor tijd en staat voor het belang om oog te hebben voor de doelen op langere termijn. Je zou de blauwe pijl vanuit 3P kunnen zien als de vierde dimensie.

Vijf stappen

Op weg naar duurzaam beheer van de ruimte zijn vijf stappen te onderscheiden. Samen vormen ze de piramide van duurzaamheid (zie figuur 2).

Figuur 1

Stap 1. Enkelvoudig project

In een enkelvoudig project wordt aan één aspect van duurzaamheid gewerkt. Denk aan de voorbeelden van led-verlichting of chemievrije onkruidbestrijding.

Stap 2. Meervoudig project.

In een meervoudig project combineert men technieken, materialen en ontwerpuitgangspunten om de openbare ruimte zo duurzaam mogelijk te maken binnen een sociaal aanvaardbare context. Het ontwikkelen van nieuwe technieken is daarbij niet het doel.

Stap 3. Interne integratie (25%)

In deze derde stap wordt gewerkt aan sociale omstandigheden die billijk zijn om de openbare ruimte zo goed mogelijk aan te sluiten op de wensen van de bewoners. Hiertoe wordt vanaf het ontwerp van een project rekening gehouden met duurzaamheid. Daardoor wordt ten opzichte van een referentiejaar ten minste 25% bespaard op energieverbruik, grondstofverbruik en op emissies. Zo'n reductie is ambitieus, maar in veel gevallen te bereiken zonder ingrijpende maatregelen en met bestaande technieken. Veel gemeenten hebben in de achterliggende jaren al doelen gesteld op het vlak van energie en afval. Die criteria liggen veelal op het niveau van de 25%-besparing in een aantal jaren tijd.

Ontwerp allesbepalend

Het ontwerp en het daaruit volgende beheer bepalen in hoge mate energiekosten, intensiteit van onderhoud, milieubelasting, grondstofgebruik, afvalproductie en de mogelijkheden voor hergebruik van materialen en producten. Een hoog niveau vraagt om intensieve samenwerking van ontwerpers, beheerders, milieu-, energie- en kostenskundigen, beleidsmakers en zo mogelijk burgers. Materiaalkeuze is cruciaal. Bij aanbesteden moeten eisen worden geformuleerd die op transparante wijze invulling geven aan de ambitie om duurzaamheid op een zo hoog mogelijk niveau te krijgen.

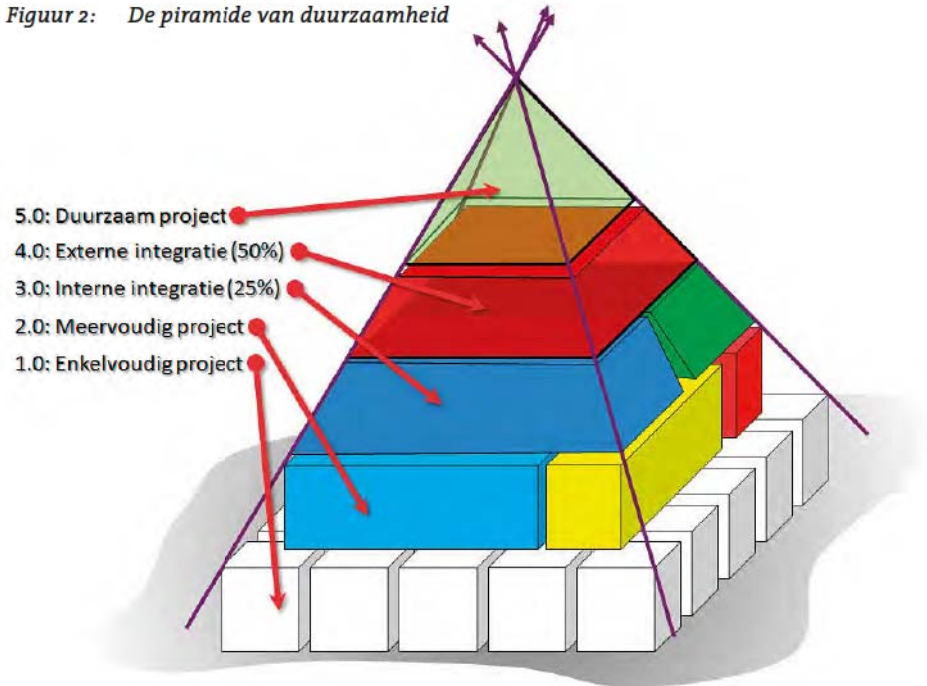
Opties zijn bijvoorbeeld zo duurzaam mogelijk in te kopen, kritisch te zijn bij het ontwerp van projecten, inzetten op minder energie- en grondstofverbruik. Dit doel vergt vergaande interne samenwerking.

Stap 4. Externe integratie (50%)

Stap vier gaat letterlijk en figuurlijk een

maximale duurzaamheid. De beleidscyclus en de beheercyclus sluiten optimaal aan, met concrete randvoorwaarden vertaalt in technische eisen: 100% design for recycling in beleid en uitvoering. De verantwoording van investeringen en resultaten is transparant.

Figuur 2: De piramide van duurzaamheid

stap verder. Met externe integratie wordt bedoeld dat ten opzichte van het referentiejaar 50% minder niet-hernieuwbare energie en niet-hernieuwbare grondstoffen worden verbruikt en dat er 50% minder emissies ontstaan. Getalsmatig lijkt dit maar een detail. De praktijk is echter weerbarstiger. De stap van 25% naar 50% vraagt om een andere aanpak. Er moet gezocht worden naar nieuwe methoden om grondstofneutraal en energieneutraal te werken, iets wat het vermogen van één beheerder ver te boven gaat. Deze stap vraagt om een gecoördineerde extern gerichte aanpak. Enerzijds om de markt voor het grondstofneutraal en emissieneutraal werken te bevorderen. Anderzijds om de markt voor duurzame energie te stimuleren. Hiertoe is samenwerking noodzakelijk tussen landelijke overheden, energieproducenten, bedrijven en ook tussen landen.

Stap 5. Duurzaamheid (100%)

In de vijfde stap zijn de pijlen gericht op

Naar 5.0

Het ultieme doel is stappen zetten naar 100% duurzaamheid. Dat gaat niet vanzelf. Hier moet kennis voor ontwikkeld worden en vooral gedeeld.

Geen enkele overheid zit al in de buurt van stap 4. Stap 3 is door een aantal overheden op deelreinen bereikt of ligt binnen handbereik. Er zijn op dit niveau dus veel kansen te verzilveren. Een aantrekkelijk perspectief. Met kennis delen en goede ideeën toepassen draagt elk project bij aan échte structurele verduurzaming. Dat is motiverend, want elk jaar kan je aan burgers en collega's laten zien dat er vooruitgang is. Het gaat om daadwerkelijk stappen voorwaarts zetten in een structureel proces. Van elkaar leren en kennis delen worden beloond met tastbare resultaten. Overheden en bedrijven worden zo elkaars partner in duurzaamheid.

Lex Stax